

LV

LV

LV

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 7.5.2009
COM(2009) 212 galīgā redakcija

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**Publiskā sektora informācijas atkalizmantošana —
— pārskats par Direktīvu 2003/98/EK —**

[SEC(2009) 597]

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

Publiskā sektora informācijas atkalizmantošana — — pārskats par Direktīvu 2003/98/EK —

1. IEVADS

Šā paziņojuma mērķis ir izvērtēt, kā tiek piemērota Direktīva par publiskā sektora informāciju (PSI)¹, un kāds ir potenciāls PSI atkalizmantošanai digitālajā laikmetā. PSI ir vienīgais lielākais informācijas avots Eiropā. Šī informācija ietver, piemēram, kartes un satelītattēlus, tiesību aktus un judikatūru, statistiku, uzņēmumu, iedzīvotāju un patentu reģistrus. PSI izmanto kā izejmateriālu dažādiem produktiem un pakalpojumiem, ko ik dienas lieto Eiropas iedzīvotāji; tādi ir, piemēram, autonavigācijas sistēmas, laika prognozes, finanšu un apdrošināšanas pakalpojumi.

Lēš, ka ES PSI tirgus vērtība ir 27 miljardi euro², kas ir četras reizes vairāk nekā ES mobilo sakaru viesabonēšanas tirgus vērtība³. Tas liecina, ka nozīmīga loma digitālajā laikmetā ir publiskā sektorā radītajam saturam kā saimnieciskās darbības virzītājspēkam. Tāpēc šā resursa plašāka izmantošana tieši sekmēs tādu ES mērķu sasniegšanu kā konkurētspējas palielināšana un darbavietu radīšana.

Ar PSI direktīvu ir novērsti ievērojami šķēršļi, kas kavē informācijas atkalizmantošanu iekšējā tirgū, piemēram, diskriminējoša prakse, monopoltirgi un pārredzamības trūkums. Kopš direktīvas pieņemšanas ir gūtas sekmes, tomēr dalībvalstīm jāveic vēl citi pasākumi, lai atraisītu visu PSI potenciālu ES tautsaimniecībā.

Šim paziņojumam pievienotajā dienestu darba dokumentā izklāstīts analīzes un secinājumu pamatojums.

2. PSI ATKALIZMANTOŠANA INOVĀCIJU UN IZAUGSMES LABĀ

Internets ir kardināli mainījis veidu, kā uzņēmumi un iedzīvotāji var piekļūt PSI un to atkalizmantot. Satura pieejamība digitālā formātā ļauj rast jaunus veidus šīs informācijas atkalizmantošanai, teiksim, ir iespējams kombinēt informāciju no dažādiem avotiem un radīt pievienoto vērtību. Kā piemēru var minēt navigācijas pakalpojumus, reāllaika satiksmes informāciju, laika prognozes, ko tieši saņem mobilajā tālrunī, un kredītvērtēšanas pakalpojumus. Šādi produkti un pakalpojumi, kas pilnībā vai daļēji balstīti uz PSI, rada jaunus uzņēmumus un darbavietas, kā arī sniedz patērētājiem lielākas izvēles iespējas un izdevīgumu. Tie bieži vien skar vairākas dalībvalstis, jo vajadzību pēc informācijas valstu robežas neaptur.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 17. novembra Direktīva 2003/98/EK par valsts sektora informācijas atkalizmantošanu, OV L 345, 31.12.2003., 90. lpp.

² *Study on Measuring European Public Sector Information Resources (MEPSIR)*, Helm *et al.*, 6/2006.

³ Šā tirgus aprēķinātā vērtība 2007. gadā bija 6,5 miljardi euro; Komisijas 2008. gada 23. septembra Paziņojums par Regulas (EK) Nr. 717/2007 pārskatīšanu, COM(2008) 579 galīgā redakcija.

Daži pakalpojumi, kas izmanto PSI — piemēram, personālās navigācijas ierīces — ir tik pieprasīti, ka to pārdošanas apjoms laikā no 2006. līdz 2007. gadam ir trīskāršojies (pārdots 31 miljons ierīču), un paredzams, ka 2012. gadā šis rādītājs vēl divkāršosies (68 miljoni ierīču)⁴. Tā ir viens no visstraujāk augošajiem plaša patēriņa elektronikas tirgus segmentiem. „Nokia”, pasaules lielākais mobilo tālrunu ražotājs, gandrīz par 6 miljardiem euro iegādājās „Navteq” — pasaulē vadošo digitālo karšu veidotāju.

Šis tirgus joprojām attīstās, un pamata navigācijas pakalpojumu pievienotā vērtība palielināsies, tajos integrējot vēl citus informācijas slāņus, piemēram, satiksmes informāciju, kas dod iespēju autovadītājiem paredzēt satiksmes sastrēgumus, laika prognozi galamērķī un informāciju par pieejamām autostāvvietām vai sabiedriskā transporta alternatīvām.

Lai gan PSI atkalizmantošana aug, tās potenciāls joprojām ir maz izmantots, un to nosaka tas, kā publiskā sektora iestādes apietas ar saviem informācijas resursiem. Viens no iemesliem ir tas, ka galveno uzmanību pievērš izmaksu segšanai īstermiņā, nevis labumam no plašākas ekonomikas viedokļa. Šīs parādības cēlonis bieži vien ir spiediens uz publiskā sektora iestādēm, ka tām daļēji jāfinansē sava darbība. Tas var radīt konkurenci starp publisko un privāto sektoru, ierobežojot licencēšanas un tarififikācijas nosacījumus, kā arī ekskluzīvu tiesību piešķiršanu.

Turklāt PSI atkalizmantošanu kavē arī praktiskas problēmas, piemēram, informācijas trūkums par pieejamo PSI. Citos gadījumos publiskā sektora iestādēm ir visnotaļ rezervēta attieksme pret informācijas komerciālas atkalizmantošanas ideju kā tādu, vai arī tās neapjauš atkalizmantošanas ekonomisko potenciālu.

Godīgas tirdzniecības biroja pētījums⁵ liecina — tas, kā publiskā sektora iestādes nodrošina PSI, ik gadus Apvienotās Karalistes ekonomikā rada 500 miljonu sterliņu mārciņu lielus zaudējumus (alternatīvās izmaksas).

Stāvoklis Eiropas Savienībā ir klajā pretstatā situācijai ASV, kur atkalizmantošanu ļoti veicina. Iedzīvotājiem un uzņēmējiem ir plašas tiesības uz elektroniski pieejamo PSI, un šīs informācijas komerciālais izmantojums ir ļoti plašs. Uz federālo PSI neattiecināta autortiesības, un nav nekādu ierobežojumu atkalizmantošanai. Turklāt maksa par atkalizmantošanu lielākoties sedz tikai reproducēšanas un izplatīšanas robežizmaksas.

3. PSI DIREKTĪVAS ĪSTENOŠANA

PSI direktīvu pieņēma 2003. gada novembrī. Ar to saskaņo pamatnosacījumus, lai PSI darītu pieejamu atkalizmantošanai, lai sekmētu Kopienas mēroga produktu un pakalpojumu izveidi uz PSI bāzes un nepieļautu konkurences izkropļojumus. Tā regulē tādus aspektus kā nediskriminācija, tarififikācija, ekskluzīvas vienošanās, pārredzamība, licencēšana un praktiski paņēmieni, lai publiskos dokumentus būtu viegli atrast un atkalizmantot. Spēkā esošo ekskluzīvo vienošanos sakarā noteiktais pārejas periods beidzās 2008. gada 31. decembrī. Dalībvalstis var noteikt stingrākus standartus nekā Direktīvā paredzētais standartu minimums.

⁴ <http://www.instat.com/press.asp?ID=2343&sku=IN0804074ID>, 25.6.2008.

⁵ *The commercial use of public information (CUPI)*, OFT, 12/2006.

Visas dalībvalstis ir ieviesušas direktīvu, lai gan tikai četrām to izdevās paveikt noteiktajā termiņā — līdz 2005. gada 1. jūlijam. Komisija ir uzsākusi 18 pienākumu neizpildes procedūras pret dalībvalstīm⁶, un Eiropas Kopienų Tiesa (EKT) ir pieņēmusi 4 spriedumus par direktīvas neizpildi⁷. Dalībvalstis direktīvu īstenojušas dažādi:

- 1) 11 dalībvalstis ir pieņēmušas īpašus pasākumus par PSI atkalizmantošanu (BE, DE, GR, ES, IE, IT, CY, LU, MT, RO, UK);
- 2) 4 dalībvalstīs kombinēti izmantoti jauni pasākumi, kas konkrēti veltīti atkalizmantošanai, un tiesību akti, kas bija spēkā vēl pirms direktīvas pieņemšanas (DK, AT, SI, SE), savukārt 8 dalībvalstis savu tiesisko regulējumu par piekļuvi dokumentiem ir pielāgojušas tā, lai tas ietvertu arī atkalizmantošanu (BG, CZ, FI, FR, LV, LT, NL, PT);
- 3) 4 dalībvalstis ir paziņojušas Komisijai tikai par tādiem pasākumiem, kas neparedz īpašus noteikumus par atkalizmantošanu (EE, HU, PL, SK).

Komisija uzrauga direktīvas īstenošanu un piemērošanu, veicot daudzpusīgu atbilstības analīzi. Tā arī aktīvi īsteno administratīvo sadarbību. Rezultātā tiesību akti ir strauji mainījušies vairākās dalībvalstīs (piemēram, DK, EL, IE, MT un SE), kuras sākumā ziņoja par nepietiekamiem īstenošanas pasākumiem.

PSI direktīvas principus Komisija ievēro arī attiecībā uz saviem dokumentiem, piemērojot Komisijas atkalizmantošanas politiku. Komisijas Lēmumā 2006/291/EK, Euratom⁸ noteikumi ir stingrāki nekā direktīvā un nosaka, ka maksa ir atkarīga no (maksimums) robežizmaksām un ka visiem dokumentiem jābūt atkalizmantojamiem. Šādas informācijas piemēri ir *Eurostat* statistikas dati, Komisijas tulkošanas atmiņas, EK tiesību aktu datubāze "EUR-Lex" un pētījumi. Komisijas informācija bieži ir pieejama 22 vai pat 23 valodās, tāpēc tā ir sevišķi noderīga, piemēram, mašīntulkošanas rīkiem.

4. PSI DIREKTĪVAS IETEKME UN DARBĪBAS JOMA

4.1. Direktīvas izraisītās pārmaiņas

Direktīvā precizēts tiesiskais regulējums PSI atkalizmantošanai iekšējā tirgū, kur agrāk valdīja dalībvalstu piemērotie ļoti dažādie noteikumi un kārtība. Direktīvas ietekmi raksturo šādi piemēri.

1) Jauni tiesību akti, kas labvēlīgi informācijas atkalizmantošanai: Beļģijā direktīva ir pašos pamatos mainījusi pieeju publiskā sektora informācijas komerciālai izmantošanai — ja agrāk tā bija aizliegta, tad tagad to popularizē.

2) Ekskluzīvas vienošanās, ko noslēgušas publiskā sektora iestādes, dažās dalībvalstīs ir atceltas (piemēram, Nīderlandē un Zviedrijā; Zviedrijas gadījumā impulsu pārmaiņām deva Komisijas pasākumi pēc sūdzības saņemšanas). Nīderlandē un Apvienotajā Karalistē ir veikti plaši apsekojumi, lai apzinātu centrālās valdības vai pašvaldību noslēgtās ekskluzīvās

⁶ Nepaziņošana par īstenošanu sākotnēji skāra BE, CZ, DE, GR, ES, IT, CY, LV, LT, LU, MT, NL, AT, PT un HU, savukārt valsts īstenošanas pasākumu neatbilstība direktīvai pašlaik skar IT, PL un SE.

⁷ Tie attiecas uz AT, BE, ES un LU.

⁸ OV L 107, 20.4.2006., 38. lpp.

vienošanās. Latvijā ir izveidota procedūra, lai nodrošinātu, ka jebkādas ekskluzīvas tiesības tiek piešķirtas saskaņā ar direktīvu, turklāt iepriekš jāsaņem konkurences iestāžu atzinums.

3) Tarifikācija: Nīderlande ir paziņojusi, ka virzās uz to, lai noteiktā maksa nepārsniegtu robežizmaksas, kas atbilst direktīvas preambulā ieteiktajai pieejai. Citās dalībvalstīs atsevišķas publiskā sektora iestādes ir pārgājušas uz robežizmaksu režīmu (piemēram, Spānijas Kadastru iestāde) vai krasi samazinājušas cenas (piemēram, Austrijas Kartēšanas aģentūra). Šādas politikas rezultātā ievērojami palielinājies gan atkalizmantoāju skaits, gan to dažādība.

Austrijas Kartēšanas aģentūra (*BEV*) cenas par dažiem datu kopumiem samazināja pat par 97 %. Rezultātā informācijas izmantošana ir ļoti strauji pieaugusi, dažos gadījumos par 7000 %. Jaunie lietotāji nāk no mazo un vidējo uzņēmumu vidus vai nozarēm, kur atkalizmantošana agrāk nav piekopta (piemēram, veselības un lauksaimniecības nozares). Cenu samazinājumu kompensē milzīgais pieprasījuma pieaugums, un *BEV* kopējais apgrozījums saglabājies stabils.

4) Ir izveidoti konfliktu izšķiršanas mehānismi PSI jomā, piemēram, Francijā, Slovēnijā un Apvienotajā Karalistē, un šo mehānismu izmantošana apliecina, ka ir vajadzīga ātra un lēta strīdu risināšana un izšķiršana. Francijas iestāde *CADA (Commission d'accès aux documents administratifs)* 2007. gadā izskatīja 53 lietas saistībā ar PSI atkalizmantošanu.

5) Ir izveidoti (piemēram, Slovēnijā un Apvienotajā Karalistē) tīmekļa portāli par pieejamo PSI — rīki informācijas meklēšanai, izmantošanai un apmaiņai.

Apvienotajā Karalistē Publiskā sektora informācijas birojs jau daudzus gadus sekmīgi atkalizmantošanu. Birojs ir izveidojis valdības tiešsaistes [*click-use*] licences, kuras pašlaik izmanto 15 000 licenciātu, un tā pārziņā darbojas Informācijas taisnīgas apmaiņas shēma, lai nodrošinātu, ka publiskā sektora iestādes ievēro taisnīguma un pārredzamības prasības. Biroja tīmekļa vietnē sniegtas plašas ziņas par pieejamo PSI un ir pieejams "atbloķēšanas dienests", kas palīdz risināt ar atkalizmantošanu saistītās problēmas; šī ir 9. apmeklētākā valdības vietne.

4.2. Pētījumos un apspriedēs gūtais apstiprinājums direktīvas ietekmei

Pētījumā, kurā izvērtēta direktīvas ietekme trīs galvenajās PSI jomās — ģeogrāfiskā, meteoroloģiskā un juridiskā/administratīvā informācija —, dažādie rādītāji, ko novēroja, lai izmērītu PSI atkalizmantošanu, spilgti apliecina, ka pēdējos gados šis tirgus ir audzis un atkalizmantošana palielinājusies visās jomās⁹.

Ģeogrāfiskās informācijas jomā lejupeļādētās PSI apjoms 2007. gadā pieaudzis par aptuveni 350 % salīdzinājumā ar 2002. gadu, un lēš, ka tikai Vācijā vien šā tirgus vērtība ir 1,5 miljardi euro, kas ir pieaugums par 50 % salīdzinājumā ar 2000. gadu¹⁰.

Valstu meteoroloģijas biroji ziņo, ka no 2002. līdz 2007. gadam lejupeļādes apjomi pieauguši par 70 %; lēš, ka 2006. gadā ES meteoroloģiskās informācijas tirgus vērtība bija 530 miljoni euro, kas ir par 60 % vairāk nekā 1998. gadā.

⁹ *Assessment of the Re-use of Public Sector Information (PSI) in the Geographical Information, Meteorological Information and Legal Information sectors, MICUS, 12/2008.*

¹⁰ Tas pats.

Atkalizmantotāju galvenās sūdzības *ģeogrāfiskās un meteoroloģiskās* informācijas jomā saistītas ar augstajām cenām, ierobežojošiem licencēšanas noteikumiem un diskrimināciju. Jo īpaši meteoroloģiskās informācijas jomā atkalizmantotājiem, kam ir grūtības iegūt Eiropas PSI, vai nu nācies apkopot datus no citiem avotiem (ASV vai privāti datu avoti), vai vispār atteikties no konkrētu pakalpojumu izstrādes.

Juridiskās un administratīvās informācijas jomā vairums satura īpašnieku pēdējos gados ir būtiski mainījuši datu politiku un pašlaik informāciju bez maksas piedāvā internetā. Šīs pārmaiņas sekmē spēcīgu tirgus izaugsmi. Satura īpašnieki ziņo, ka kopš 2002. gada tirgus audzis par 40 %, un arī atkalizmantotāji apstiprina, ka ienākumi stabili pieaug. Šajā jomā atkalizmantotāju galvenās problēmas ir informācijas trūkums par to, kāda PSI ir pieejama un kur to atrast.

Francijā juridiskās informācijas nozare ir viens no dinamiskākajiem segmentiem profesionālās digitālās informācijas tirgū, kam raksturīga spēcīga izaugsme (2007. gadā 17 %), jo tas rada lielu pievienoto vērtību¹¹.

Sagatavojot šo pārskatu, Komisija apspriedās ar dalībvalstīm un ieinteresētajām aprindām¹². Respondenti uzskata, ka PSI direktīvai bijis pozitīvs iespaids uz PSI atkalizmantošanu. Tomēr gan ieinteresētās personas, gan dalībvalstis norāda, ka PSI atkalizmantošanas potenciāls vēl nav pilnībā izmantots. Publiskā sektora iestādēm trūkst izpratnes par to pienākumiem un izdevībām, savukārt privātajiem uzņēmumiem nepietiek zināšanu par to tiesībām un PSI pieejamību.

Atkalizmantotāji ierosina direktīvu grozīt, lai tās noteikumus padarītu stingrākus. Ierosinājumu vidū minēti šādi: paplašināt direktīvas darbības jomu; noteikt, ka publiskajām iestādēm obligāti jāatļauj atkalizmantošana; noteikt, ka maksa drīkst segt tikai robežizmaksas; paredzēt, ka jāizveido neatkarīgi regulatori vai konfliktu izšķiršanas mehānismi; precizēt publiskos uzdevumus; izveidot valsts informatīvo resursu sarakstus/repozitorijus; noteikt, ka dalībvalstīm ik gadus obligāti jāiesniedz ziņojums Komisijai. Visbeidzot, atkalizmantotāji vēlas saņemt skaidrojumus par dažiem direktīvā izmantotiem terminiem, kas šķiet neskaidri, piemēram, kā definēt dokumentus, publiskos uzdevumus, robežizmaksu tarifāciju un pamatotu ienākumu no ieguldījumiem.

Vairums dalībvalstu, kas piedalījās apspriešanās, uzskata, ka direktīvas grozīšana būtu pāragra un ka labāk būtu paredzēt vairāk laika tās īstenošanai pilnībā. Publiskā sektora iestādes uzskata, ka pašreizējais direktīvā paredzētais regulējums funkcionē labi.

4.3. Direktīvas darbības joma

PSI direktīvas 13. pantā noteikts, ka Komisijai jāpārskata direktīvas darbības joma. Praksē tas nozīmē izvērtēt, vai darbības jomā jāietver arī kultūras, izglītības un pētniecības iestādes un sabiedriskās raidorganizācijas, kas pašlaik nav aptvertas.

Apspriešanas dalībnieki uzsver, ka kultūras un pētniecības iestāžu un sabiedrisko raidorganizāciju rīcībā esošajai informācijai ir liels atkalizmantošanas potenciāls. Dažas

¹¹ *Serda GFII* paziņojums presei, 27.1.2009.

¹² Apspriežu rezultāti un atsevišķi ierosinājumi atrodami http://ec.europa.eu/information_society/policy/psi/index_en.htm.

ieinteresētās personas atbalsta direktīvas darbības jomas paplašināšanu un norāda, ka tas pozitīvi ietekmētu satura tirgus veidošanos Eiropā.

Dalībvalstis (izņemot Latviju un Lietuvu) un ieinteresētās puses, kas pārstāv pašlaik darbības jomā neiekļautās nozares, tomēr uzskata, ka patlaban darbības jomu paplašināt nevajadzētu, jo potenciālie ieguvumi neatsvērtu administratīvo slogu un attiecīgās izmaksas. Tiek norādīts, ka uz lielu daļu informācijas, kura ir šo institūciju rīcībā, attiecas trešo pušu intelektuālā īpašuma tiesības, kas nekādi neietilpst direktīvas darbības jomā. Šādu nostāju pamato nesena pētījuma rezultāti¹³, kurā secināts, ka pašlaik direktīvas darbības jomu nevajadzētu attiecināt uz kultūras nozari.

Komisija aicina nozares, uz kurām neattiecas PSI direktīvas darbības joma, gadījumos, kad tās atļauj informācijas resursu atkalizmantošanu, piemērot direktīvas principus, jo īpaši attiecībā uz pārredzamību, nediskrimināciju un ekskluzīvu vienošanos nepieļaušanu.

Nozare, kas izpelņījusies sevišķu ievērību, ir tādas zinātniskās informācijas pieejamība, kas iegūta par sabiedrības līdzekļiem. Šādai informācijai jābūt plaši pieejamai un visiem izmantojamai, lai maksimāli palielinātu tās lietderību pētniecībā un inovācijās, ievērojot Komisijas paziņojumu par zinātnisko informāciju digitālajā laikmetā¹⁴.

Cita sfēra, kam jāpievērš uzmanība, ir neaizsargāts saturs. Nesenajā paziņojumā "Eiropas kultūras mantojums ar vienu klikšķi"¹⁵ Komisija uzsvēra, cik svarīgi ir "saglabāt neaizsargātus darbus pieejamus pēc formāta maiņas". Citiem vārdiem, pēc pārveidošanas ciparu formātā neaizsargātiem darbiem tādiem būtu arī jāpaliek un jābūt pieejamiem internetā. Tomēr kultūras iestāžu vidū ir vērojama tendence iekasēt maksu par piekļušanu digitalizētiem neaizsargātiem materiāliem vai par to atkalizmantošanu. Digitālajā laikmetā tas var novest pie neaizsargātu materiālu privatizācijas tā vietā, lai nodrošinātu iespējami plašāku pieejamību un izmantošanu par labu iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Komisija vērtīgi sekos līdzi norisēm šajā jomā.

5. KO TĀLĀK?

Daudzas dalībvalstis PSI direktīvu ieviesa ar ievērojamu kavēšanos. Ekskluzīvu vienošanos aizliegums pilnā mērā stājās spēkā tikai no 2009. gada 1. janvāra. Tas nozīmē, ka direktīvas (tās pašreizējā veidolā) ietekme vēl nav izpaudusies pilnā mērā.

Tāpēc **Komisija nav nodomājusi pašlaik ierosināt grozījumus Direktīvā**. Komisija **vēlākais 2012. gadā veiks vēl vienu novērtējumu**, kad, domājams, būs pieejami plašāki dati par direktīvas ietekmi, sekām un piemērošanu, un par rezultātiem ziņos Eiropas Parlamentam un Padomei. **Tad arī apsvērs, vai vajadzīgs grozīt tiesību aktu**, ja joprojām pastāvēs šķēršļi atkalizmantošanas potenciāla atraisīšanai.

Pašlaik ir lielas iespējas uzlabot to, kā dalībvalstis rīkojas ar saviem PSI resursiem tirgū. Komisija īpaši aicina pievērst uzmanību šādām jomām.

¹³ *Assessment of the Economic and Social Impact of the Public Domain in the Information Society, Rightscom, 4/2009.*

¹⁴ COM (2007) 56, galīgā redakcija.

¹⁵ COM (2008) 513, galīgā redakcija.

1) PSI direktīvas īstenošana un piemērošana pilnībā

Tas ir pirmais būtiskais solis, lai likvidētu šķēršļus, kas kavē PSI atkalizmantošanu, piemēram, monopoltirgus un diskriminējošu attieksmi. **Komisija arī turpmāk uzraudzīs, vai dalībvalstis pilda savas saistības un vērsas pret direktīvas pārkāpējiem.**

2) Ekskluzīvu vienošanos izbeigšana

Visas ekskluzīvās vienošanās bija jāizbeidz līdz 2008. gada 31. decembrim, izņemot gadījumus, kad var pierādīt, ka izņēmuma kārtā nepieciešamas ekskluzīvas tiesības, lai sniegtu pakalpojumus sabiedrības interesēs¹⁶. Tomēr ir pierādījumi tam, ka dalībvalstis vēl aizvien ir spēkā ekskluzīvas vienošanās. **Komisija ļoti rūpīgi uzraudzīs, vai šis pienākums tiek ievērots. 2009. gada vasarā tā uzsāks izmeklēšanu, lai noskaidrotu, cik izplatītas ir šādas vienošanās.**

3) Tarifkācija

Publiskā sektora iestādēm jārikojas ļoti pārredzami attiecībā uz izmantoto aprēķinu bāzi, un tarifkācijā jāievēro direktīvā noteiktie maksas griesti. Aprēķinu pamatā nevar būt publiskā sektora iestādes kopējais apgrozījums, bet gan atsevišķas datubāzes vai elementi.

Vairāki pētījumi, tostarp nesen publicēts Kembridžas universitātes pētījums, liecina, ka tad, ja maksu neiekasē vai arī tā sedz tikai robežizmaksas (dokumentu reproducēšanas un izplatīšanas izmaksas), tas maksimāli palielina PSI atkalizmantošanu un ka šādā gadījumā sociālie un ekonomiskie ieguvumi ir daudz lielāki nekā īstermiņa finansiālie ieguvumi no izmaksu segšanas¹⁷. PSI direktīvas preambulā ieteikts izmatot šādu pieeju. Tas, ka maksa nedrīkst pārsniegt robežizmaksas, ir arī viens no galvenajiem principiem nesen pieņemtajā ESAO Ieteikumā par uzlabotu piekļuvi publiskā sektora informācijai un tās lietderīgāku izmantošanu¹⁸.

Viena no Komisijas prioritātēm nākotnē ir sadarbībā ar dalībvalstīm un ieinteresētajām aprindām pastāvīgi veikt plašāku analīzi par robežizmaksu ekonomiskajiem aspektiem.

4) Atkalizmantošanas sekmēšana

Saskaņā ar direktīvas 3. pantu publiskā sektora iestādēm ir jānodrošina, ka atkalizmantojamus dokumentus (t.i., dokumentus, kas pieejami jebkāda izmantošanai, ne tikai to publisko uzdevumu veikšanai, kam tie sākotnēji paredzēti) var atkalizmantot komerciāliem vai nekomerciāliem mērķiem. Sekmējot atkalizmantošanu, publiskā sektora iestādēm pilnībā jāievēro Eiropas un valstu noteikumi par datu aizsardzību.

Publiska sektora iestādes tiek aicinātas apzināt informācijas resursus un padarīt tos viegli un ātri pieejamus, turklāt tiem jābūt nemainīgā formātā. Šajā ziņā svarīgi rīki ir informatīvo resursu reģistri un valstu PSI portāli. Sevišķi svarīga ir sadarbība starp publisko un privāto sektoru, un jāsekmē partnerību veidošana un inovācijas.

¹⁶ Direktīvas 11. panta 2. un 3. punkts.

¹⁷ *Models of Public Sector Information Provision via Trading Funds*, Newbery et al., 2/2008.

¹⁸ C(2008)36, 6/2008.

Komisija popularizēs paraugprakses apmaiņu starp dalībvalstīm par pasākumiem, kas sekmē atkalizmantošanu, jo īpaši ar PSI ekspertu grupas starpniecību. Ar dažādiem projektiem (piemēram, PSI platformu) tā sekmēs izpratnes vairošanu un atkalizmantošanas politikas ieviešanu.

5) Godīgas konkurences nodrošināšana starp publiskā sektora iestādēm un atkalizmantotājiem

Publiskā sektora iestādēm jānodrošina taisnīgi licencēšanas noteikumi privātiem atkalizmantotājiem (nedrīkst pieļaut diskrimināciju, šķērssubsīdijas un ekskluzīvas tiesības) pat tad, ja tās tirgū konkurē ar atkalizmantotājiem.

Direktīvā paredzēts, ka dalībvalstu ziņā ir noteikt, kādi ir publiskā sektora iestāžu publiskie uzdevumi. Tomēr dažos gadījumos robeža starp publiskiem uzdevumiem un publiskā sektora iestāžu tirgus darbībām nav visai skaidra. Tāpat ir gadījumi, kad publiskie uzdevumi ir definēti tā, ka tie aptver ļoti dažādas darbības un tiem pieder gandrīz viss PSI pievienotas vērtības pakalpojumu tirgus. Šādos gadījumos var viegli nonākt pie šķērssubsīdijām, kad publiskā sektora iestāde izmanto savu "neapstrādāto" informāciju, lai pakalpojumus ar pievienoto vērtību radītu labvēlīgākos apstākļos nekā konkurentiem. Šādos apstākļos privātiem atkalizmantotājiem ir ļoti grūti konkurēt ar publiskā sektora iestādēm.

Lai nodrošinātu godīgu konkurenci un nediskrimināciju saskaņā ar direktīvas 10. panta 2. punktu, ja publiskās iestādes atkalizmanto savus dokumentus, lai konkurencē ar citiem atkalizmantotājiem radītu pakalpojumus ar pievienoto vērtību, visiem jāpiemēro vienāda maksa un citi nosacījumi. To var paveikt, vedot atsevišķu grāmatvedību par publiskā sektora iestāžu publiskajiem uzdevumiem un darbībām tirgū. Tāpat, lai gan dalībvalstis var definēt publiskā sektora iestāžu publiskos uzdevumus, tām jāņem vērā zināmi ierobežojumi un kritēriji EK tiesību aktos saskaņā ar EKT interpretāciju¹⁹. **Komisija aicina dalībvalstis definēt publiskos uzdevumus tā, lai PSI atkalizmantošana varētu būt pēc iespējas plašāka, un sekmēs paraugpraksi un uzraudzīs norises šajā jomā.**

Attiecīgā gadījumā arī konkurences noteikumiem var būt būtiska un papildinoša loma, lai atraisītu PSI atkalizmantošanas potenciālu, proti, ar tiem var nodrošināt, ka informācijas atkalizmantošana ir bez diskriminācijas pieejama visiem potenciālajiem tirgus dalībniekiem atbilstīgi direktīvas noteikumiem.

6) Konfliktu izšķiršana

Atkalizmantotāji bieži vien ir atkarīgi no informācijas avotiem un tāpēc nevēlas sūdzēties par publiskā sektora iestādēm, kas, iespējams, ir to vienīgais PSI piegādātājs. Oficiāla tiesvedība var būt ilga un dārga, tāpēc ir vajadzīgi efektīvi, lēti un neatkarīgi konfliktu izšķiršanas mehānismi. Dažās dalībvalstīs (piemēram, Francijā, Slovēnijā un Apvienotajā Karalistē) jau ir izveidoti šādi mehānismi, un rezultātā sūdzību skaits ir pieaudzis. Direktīvā paredzēts, ka jābūt pieejamiem pārsūdzības līdzekļiem, bet to praktiskā nodrošināšana ir dalībvalstu ziņā. **Komisija aicina dalībvalstis izveidot PSI sūdzību mehānismus, un uzraudzīs norises šajā jomā.**

¹⁹ Jēdziens "publiskais uzdevums" ir cieši saistīts ar sabiedriskajiem pakalpojumiem vai pakalpojumiem vispārējās ekonomiskās interesēs, un dažās valodās šie jēdzieni ir savstarpēji aizstājami (piemēram, franču valodā "mission de service public"). EKT ir katrā gadījumā atsevišķi izvērtējusi, vai zināmas dalībvalsts darbības var uzskatīt par šādiem pakalpojumiem, un ir noteikusi zināmus kritērijus, piemēram, pakalpojuma universālums un nepārtrauktība, vienoti tarifi un vienlīdzīgi noteikumi.

Kopsavilkums par galvenajiem pasākumiem

Dalībvalstis:

- nodrošina direktīvas **pilnīgu un pareizu īstenošanu un piemērošanu**;
 - **izbeidz ekskluzīvas vienošanās**, kā paredzēts direktīvā;
 - piemēro tādu **licencēšanas un tarifikācijas režīmu**, kas sekmē PSI atkalizmantošanu;
 - **nodrošina godīgu konkurenci** starp publiskā sektora iestādēm un atkalizmantotājiem.
- Turklāt dalībvalstis tiek aicinātas sekmēt informācijas resursu apzināšanu un pieejamību un izveidot **mehānismus ātrai un lētai konfliktu izšķiršanai**.

Komisija:

- **cieši uzrauga** direktīvas īstenošanu un piemērošanu;
- ļoti rūpīgi pārbauda **ekskluzīvās vienošanās** (2009.–2010. g.);
- **analizē robežizmaksu ekonomiskos aspektus**;
- sekmē **paraugprakses apmaiņu (aktīva atkalizmantošanas politika, publiskie uzdevumi, konfliktu izšķiršana)**;
- **līdz 2012. gadam sagatavo vēl vienu pārskatu**, kam vajadzības gadījumā pievieno priekšlikumu par direktīvas grozījumiem.

6. SECINĀJUMI

Ar PSI direktīvu tika izveidoti pamatnosacījumi, lai sekmētu PSI atkalizmantošanu visā ES. Kopš tās pieņemšanas ir gūti panākumi. Ir atļauta PSI atkalizmantošana komerciāliem mērķiem, ir likvidēti monopoli, ir ieviesti taisnīgi tirdzniecības nosacījumi, cenas ir pazeminājušās un pārredzamība ir vairojusies. Tomēr direktīvas īstenošana un sekmes dažādās dalībvalstīs atšķiras.

Joprojām pastāv šķēršļi, piemēram, publiskā sektora iestādes cenšas maksimāli segt izmaksas, nevis rūpējas par saimniecisko labumu kopumā, valda konkurence starp publisko un privāto sektoru, atkalizmantošanu kavē praktiskas problēmas (piemēram, trūkst informācijas par pieejamo PSI) un publiskā sektora iestādes neapzinās ekonomisko potenciālu.

Šīs problēmas un dalībvalstu sekmes to novēršanā ir jānovēro un jāizvērtē, pirms Komisija var apsvērt, vai izdarīt grozījumus PSI direktīvā.

Dalībvalstīm pašlaik galvenie pūliņi jāvelta direktīvas pilnīgai un pareizai ieviešanai un piemērošanai, proti, tām jāizbeidz ekskluzīvas vienošanās, jāpiemēro tāds licencēšanas un tarifikācijas režīms, kas sekmē PSI atkalizmantošanu, jānodrošina vienādi nosacījumi gan publiskajām iestādēm, kas izmanto pašas savus dokumentus, gan citiem atkalizmantotājiem, un jāveicina mehānismu izveide ātrai un lētai konfliktu izšķiršanai.

Komisija veiks vēl vienu novērtējumu līdz 2012. gadam, kad, domājams, būs pieejami plašāki dati par direktīvas ietekmi, sekām un piemērošanu, un tad apsvērs, vai vajadzīgi tiesību akta grozījumi, ņemot vērā dalībvalstu līdzšinējās sekmes.